

La Mancomunitat de Catalunya i la Política Esportiva, per Pau Vinyes

Pau Vinyes i Roig. Historiador i dinamitzador cultural

La pràctica esportiva a Catalunya a principis del segle XX té un element cabdal que la diferencia d'altres indrets de l'Estat espanyol. La posada en marxa el 1914 amb Prat de la Riba al capdavant de la Mancomunitat de Catalunya en serà un factor determinant. Tot i la curta durada d'aquesta institució, en ser dissolta per la dictadura de Primo de Rivera a mitjans dels anys vint, la seva tasca va ser prou important. Val a dir que va ser la institució administrativa (per no dir l'única), més enllà dels ajuntaments, que es va implicar en la seva organització política. Tota una proesa, si tenim en compte que la Mancomunitat de Catalunya no tenia les eines polítiques de què gaudeixen els estats lliures. Una entitat de caire administratiu i amb molt poques competències que va promoure un seguit de reglaments i estructuracions en l'àmbit de la gestió esportiva. Fos o no fos correcta aquesta actuació, el que cal admirar és la bona llavor que deixà. Llavor que no fou aprofitada un cop proclamada la Segona República i amb la Generalitat com a eina de govern dels catalans i les catalanes. Resseguint la feina feta per la Mancomunitat podem observar que la voluntat d'estructurar la política esportiva hi era ben present.

L'esport tal com l'entendem avui dia a arriba a Catalunya a través de persones d'origen estranger. Només cal veure el cas del Barça on trobarem la figura del suís Joan Gamper que va fundar el desembre de 1899 a un gimnàs un club de futbol a semblança dels equips que hi havia a l'Europa occidental. El naixement d'un club en un gimnàs és impensable en un altre país. Els promotors de les noves pràctiques esportives idealitzen el nord tot copiant-lo i procuren esdevenir referents a nivell econòmic i polític. Hi ha la plena capacitat en certes elits benestants de Catalunya d'incorporar jocs de gimnàstica i esports britànics. Les activitats pre-esportives desapareixen i d'altres són considerades com a manifestacions de folklore. L'esport és vist com un element modernitzador, que va més enllà de la tradició i trenca motlles en ser considerat un nou estàndard de la cultura.

Dins dels nous esports, a principis del segle XX, els que tenen més difusió i pràctica entre les elits benestants són la boxa, el ciclisme, el tennis i, en menor mesura, el futbol. No serà fins ben entrat els anys 20 que el futbol començarà a gaudir d'un seguiment massiu. El futbol transformarà la pràctica esportiva en esdevenir un joc de masses. Permet la introducció de més jugadors, és fàcil de practicar i l'emoció és constant.

En canvi, esports considerats com a tals avui en dia en aquella època no ho eren pas tant. És el cas de l'excursionisme. En els seus inicis tenia un vessant més científic i acadèmic. Cap a finals dels anys 10 i a principis dels 20 comença a tenir una consideració esportiva, sobretot pel que fa als esports d'hivern com l'esquí o les curses d'alta muntanya.

Dels gimnasos surten els clubs esportius. Eren el lloc de trobada de les classes benestants del país. La seva pràctica era molt reduïda i els nuclis fundacionals solien ser quatre arreplegats que volien estendre la seva pràctica més enllà de les parets del gimnàs.

A les dècades dels anys deu i vint, l'esport s'infla a nivell de seguidors i això permet l'aparició de la premsa especialitzada. El primer diari esportiu de l'Estat espanyol és basc i resta sota la tutela de la influència ideològica del PNB (Partit Nacionalista Basc). A casa nostra el degà de la premsa esportiva és *El Mundo Deportivo*, encara avui en funcionament. Molts intel·lectuals s'apropen al món de l'esport, donat que és un element que pretén modernitzar la societat. Inicialment qui s'apuntava a un club esportiu era per ser-ne part activa en la seva pràctica. Amb la creació de la Federació de Societats Esportives de Barcelona s'iniciarà un procés d'organització i estructuració de l'esport a casa nostra. El tema de

Barcelona com a candidata a l'organització dels Jocs Olímpics el 1913 en serà el plat fort de la conferència en un gimnàs. 'Espanya i els Jocs Olímpics' és el títol de la xerrada.

Davant de tot aquest panorama, la Mancomunitat de Catalunya, tot just creada com un avantprojecte d'autonomia, no en podia ser-ne aliena. Tot i el pressupost minso i les poques competències polítiques, la Mancomunitat va fer una feina de grans dimensions. Xarxes de biblioteques públiques, l'Institut d'Estudis Catalans – fundat el 1907, però eixamplat amb la Mancomunitat-, l'Espanya Industrial com a escola de formació, els telèfons públics i la construcció de carreteres són un bon exemple de la gestió pública d'aquesta institució política.

En el cas de l'esport no és indiferent. Són els primers de l'Estat espanyol en fer temàtica esportiva en les seves polítiques d'acció social i cultural. Fa una política de subvencions i posa en pràctica l'esport a les escoles de la seva titularitat. A alguns ajuntaments socialistes francesos s'havia donat el cas de regular i promocionar la pràctica esportiva amb polítiques municipals prou definides. En el cas de la Mancomunitat de Catalunya, aquesta fa d'Estat en l'aspecte esportiu. No hi ha res regulat fins aleshores en matèria esportiva a l'Estat espanyol. És un camp obert i per a descobrir. La Mancomunitat elabora un projecte de campionat de Catalunya de diversos esports. En l'àmbit escolar abans esmentat l'administració catalana introdueix l'educació física a les escoles com a matèria obligatòria, en principi al voltant de la gimnàstica sueca.

Els dos grans promotors i difusors de l'esport a Catalunya són Josep Elias i Juncosa i Josep Antoni Trabal, els quals a través d'articles en diverses publicacions de l'època se'n faran ressò. El març de 1921 es constitueix la Ponència d'Educació Física, que sobreviurà fins a finals de 1923. Segons l'historiador de la UB, Carles Santacana:

...l'obra esportiva de la Mancomunitat de Catalunya ens apareix amb una enorme modernitat, i sobretot com el primer intent de dotar de política esportiva a una institució pública a Catalunya i Espanya. El resultat final d'aquest intent va ser sobretot la formulació d'uns objectius i unes prioritats, a més de crear els organismes que havien de portar-los a la pràctica, i uns esbossos de gestió. Algú podria considerar que és molt poc, que no es va materialitzar en una trajectòria de gestió que ens permeti fer balanços de resultats tangibles. Però també es pot considerar que és molt, precisament pel caràcter pioner i perquè establir criteris d'actuació i sotmetre'ls a debat públic és l'essència de la democràcia. Per tant, s'estaven posant les bases d'una actuació institucional democràtica en el terreny esportiu". I prou clares són aquestes reflexions. Tanmateix, la tasca d'aquests pioners va ser un exemple de com fer de la pràctica de l'esport un element democratitzador i de modernització a Catalunya, i en extensió a Espanya.

Els textos i reglaments de la Ponència d'Educació Física de la Mancomunitat són cabdals per a entendre l'actuació d'aquesta administració pública. S'obren diverses portes, com per exemple l'opció a discutir conceptes esportius – no es pot tractar tots els esports de la mateixa manera- i la d'establir uns criteris d'orientació política. Fossin correctes o no aquests criteris, el fet és que és novador, donat que regula la pràctica esportiva per primer cop. Són accions molt democràtiques per l'època.

La Ponència d'Educació Física proposa competicions esportives a nivell català. Aquest fet denota la idea de fer país. Cercarà, també, recursos econòmics per la difusió i pràctica d'esports a casa nostra. Tot un reguitzell de propostes que la fatídica dictadura del General Primo de Rivera estroncà com una espasa de Dàmocles.

I ens cal preguntar: fins a on s'hauria arribat si no hagués estat per la dictadura? Segurament, i això ja és història ficció, Catalunya seria un referent en la introducció de l'esport a nivell escolar i de la difusió a nivell mundial de l'esport català. Ens han calgut moltes dècades per a que l'esport català milités en la divisió d'honor de la pràctica esportiva del món. La trajectòria recent del Barça és la millor mostra de com una bona planificació i intel·ligència esportiva poden deixar fortes petjades positives. Evidentment que en aquest fet ha jugat un factor més de club què no pas d'administració pública, però la petjada hi és. La feina de la Mancomunitat de Catalunya a nivell de política esportiva hagués pogut ser enorme i la seva empremta també. Però, com en altres ocasions del segle XX, cada cop que Catalunya aixecava el cap

Referències

Santacana, Carles. (2003). *La Mancomunitat de Catalunya i la política esportiva*. Barcelona: Consell Català de l'Esport

Per citar l'article: Vinyes, P. (2014). La Mancomunitat de Catalunya i la Política Esportiva. *Catxipanda*, 1(1). Recuperat (data de visualització), a <http://wpu.ir/hgivo>